

Nationaal Archief
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Nummer Toegang: 2.05.232

**Inventaris van de nagelaten papieren
van dr. M.W.R. van Vollenhoven, 1916-
1974**

Versie: 06-07-2021

P.L. Groen

Nationaal Archief, Den Haag 1995

This finding aid is written in Dutch.

INHOUDSOPGAVE

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
De verwerving van het archief.....	8
De verwerving van het archief.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	9
Ordering van het archief.....	9
Verwant materiaal.....	10
Beschikbaarheid van kopieën.....	10
Verwante archieven.....	10
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Ministerie van Buitenlandse Zaken, Collectie Dr. M.W.R. van Vollenhoven

Archiefbloknummer:

Z137

Omvang:

16 inventarisnummer(s); 0,10 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Dr. M.W.R. van Vollenhoven

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Maurits Willem Raedinck van Vollenhoven was gedurende de Eerste Wereldoorlog actief als 'minister-protecteur' in Brussel. Omdat de gezant te Brussel de Belgische regering in ballingschap naar Le Havre gevolgd was, trad Van Vollenhoven ook op als hoofd van de legatie, eerst als gezantschapsraad en daarna als minister-resident.

Na zijn vertrek uit Brussel (hij werd in 1919 tot gezant te Madrid benoemd) werd een onderzoek ingesteld naar de activiteiten van Van Vollenhoven met betrekking tot financiële middelen die het gezantschap ter beschikking stonden tijdens de Eerste Wereldoorlog, welke tot gevolg had dat hij zich genoodzaakt voelde te verzoeken om eervol ontslag uit de diplomatieke dienst. Sindsdien heeft Van Vollenhoven tot enkele jaren voor zijn overlijden in 1976 een nimmer aflatende strijd met het ministerie van Buitenlandse Zaken gevoerd voor eerherstel.

Dit archief bevat o.a. het rapport inzake het onderzoek naar de activiteiten van Van Vollenhoven als Minister-Resident te Brussel tijdens de Eerste Wereldoorlog en een verslag van Van Vollenhoven zelf over die periode. Verder zijn er stukken betreffende het conflict van Van Vollenhoven met het ministerie van Buitenlandse Zaken, waaronder een terugblik op het gebeurde van rond 1963.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Collectie Dr. M.W.R. van Vollenhoven, nummer toegang 2.05.232, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, BuZa / Coll. Van Vollenhoven, 2.05.232, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

Maurits Willem Raedinck van Vollenhoven, heer van Cleverskerke, werd op 25 november 1882 te Haarlem geboren. Hij studeerde archeologie te Rome en trad na zijn studie in de diplomatieke dienst. Achtereenvolgens was hij werkzaam op de legaties te St. Petersburg (1908-1913), Madrid en Lissabon (1913-1914), Brussel (1914-1919) en wederom Madrid (1919-1921).

Als 'minister-protecteur' was hij in Brussel gedurende de Eerste Wereldoorlog, samen met de gezanten van de Verenigde Staten en Spanje, verantwoordelijk voor de import en distributie van levensmiddelen in België en Noord-Frankrijk, had hij bemoeienissen met het voorkomen van de vernietiging van de Belgische kolenmijnen en het stoppen van Engelse luchtaanvallen op Antwerpen en Brussel.¹ De gezant te Brussel was de Belgische regering in ballingschap naar Le Havre gevolgd zodat Van Vollenhoven ook als hoofd van de legatie optrad. Tot 1917 als gezantschapsraad en daarna als minister-resident. Voor zijn optreden als 'minister-protecteur' werd hem na de oorlog door enkele Belgische stadsbesturen het ere-burgerschap verleend en ontving hij van de universiteit van Leuven een ere-doctoraat in de letteren en wijsbegeerte.

Na zijn vertrek uit Brussel (hij werd in 1919 tot gezant te Madrid benoemd) werd door mr B.C.J. Loder, lid van de Hoge Raad, een onderzoek ingesteld naar de activiteiten van Van Vollenhoven met betrekking tot financiële middelen die het gezantschap ter beschikking stonden tijdens de Eerste Wereldoorlog.² De uitslag van dat onderzoek was zodanig dat het Van Vollenhoven in 1921 noodzaakte tot het verzoeken om eervol ontslag uit de diplomatieke dienst.³

Sindsdien heeft Van Vollenhoven, die na zijn ontslag uit de diplomatieke dienst te Madrid bleef wonen, tot enkele jaren voor zijn overlijden in 1976 (hij was toen 93 jaar) een nimmer aflatende strijd met het ministerie van Buitenlandse Zaken gevoerd voor eerherstel. In eerste instantie door te trachten de zaak te heropenen en een nieuw onderzoek door een 'Eereraad' in te laten stellen.⁴ Dit onderzoek gaf hem niet voldoende genoegdoening en betekende tevens geen heropneming in de gelederen van de diplomatieke dienst.

Na dit onderzoek is hij blijven corresponderen met de diverse betrokken personen, het ministerie van Buitenlandse Zaken en derden om erkenning te krijgen voor de naar zijn mening grote verdiensten die hij Nederland bewezen heeft.⁵

1 Een groot deel van zijn activiteiten tijdens de Eerste Wereldoorlog heeft Van Vollenhoven beschreven in zijn Memoires. Beschouwingen, belevenissen, reizen en anecdoten (Amsterdam 1946).

2 Zie inventarisnummer 2.

3 Dat ontslag werd hem verleend bij Koninklijk Besluit van 18 februari 1921, no. 67.

4 Zie inventarisnummer 3.

5 In het departementaal archief van het ministerie van Buitenlandse Zaken bevindt zich een conduite dossier over Van Vollenhoven vanaf 1946. De vooroorlogse correspondentie is

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

De in de navolgende bladzijden beschreven stukken zijn na het overlijden van Van Vollenhoven in 1976 op zijn verzoek door zijn weduwe overhandigd aan de Nederlandse ambassadeur te Madrid, die de stukken doorstuurde naar het departement van Buitenlandse Zaken te Den Haag. Daar werden de stukken bewaard in de kast van de Chef van de Directie Buitenlandse Dienst (vanaf 1986 de Hoofddirecteur Dienst Buitenlandse Zaken). In 1989 werden de bescheiden naar het semistatisch archief gezonden.

De collectie bevond zich bij ontvangst in een zeer wanordelijke staat. Blijkbaar had Van Vollenhoven diverse stukken 'gebundeld' in enkele enveloppen. ⁶

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Overbrenging van een overheidsarchief

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Het archief is krachtens bepalingen van de Archiefwet overgebracht.

waarschijnlijk in de meidagen van 1940 vernietigd.

6 Zie inventarisnummer 14.

Inhoud en structuur van het archief***ORDENING VAN HET ARCHIEF***

De oorspronkelijke ordening bleek niet te herstellen zodat de inventarisator naar eigen inzicht ordening in de stukken heeft aangebracht en deze chronologisch heeft geordend.

Verwant materiaal***BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN***

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

VERWANTE ARCHIEVEN

Overige stukken met betrekking tot het ten aanzien van Van Vollenhoven ingestelde onderzoek zijn te vinden in de inventarisnummers 380-384 en 423 van het archief van het gezantschap te België en Luxemburg (gevestigd te Brussel) 1890-1940, dat op het Nationaal Archief berust (Archief van het Gezantschap België (en Luxemburg), 1839-1954 (1961); toegangsnummer 2.05.43).

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

- 1** Ingekomen en uitgaande stukken inzake het conflict van Van Vollenhoven met het ministerie van Buitenlandse Zaken.
1916-1970 1 omslag
- 2** Rapport opgesteld door mr B.C.J. Loder inzake een door hem op verzoek van de minister van Buitenlandse Zaken ingesteld onderzoek naar de activiteiten van Van Vollenhoven als Minister-Resident te Brussel tijdens de Eerste Wereldoorlog. Doorslag
1920 1 omslag
- 3** "Rapport van den eereraad in zake tegen de heer M.W.R. van Vollenhoven uitgebrachte beschuldigingen". Drukwerk
1924 1 omslag
- 4** "Memorie", verslag van Van Vollenhoven over zijn activiteiten als Minister-Resident te Brussel tijdens de Eerste Wereldoorlog.
Drukwerk
c. 1924 1 omslag
- 5** Stukken betreffende de activiteiten van Van Vollenhoven in 1936 te Madrid. Fotokopieën
1936 en z.d. 2 stukken
- 6** Brief van Van Vollenhoven (en anderen) aan de minister-president te Londen inzake de voedselvoorziening in Nederland. Doorslag
1944 1 stuk
Het is onduidelijk of deze brief is verzonden
- 7** "Bijdrage tot de geschiedenis van de levensmiddelenvoorziening uit de lucht boven het bezette Nederlandse gebied aan het einde van de tweede wereldoorlog", publicatie van Van Vollenhoven, met afschriften van dankbrieven van minister-president W. Drees en minister van Buitenlandse Zaken J.M.A.H. Luns. Drukwerk
1956 1 bandje
- 8** Correspondentie van Van Vollenhoven met de oud-minister van Economische Zaken prof. dr ir H. Gelissen te Maastricht en kopieën van brieven van het ministerie van Buitenlandse Zaken aan Gelissen.
1960-1967 1 omslag
- 9** "Kort overzicht van de minderwaardige intriges waarvan Dr. M.W.R. van Vollenhoven meer dan veertig jaar geleden het slachtoffer

-
- werd en waarom hij om eervol ontslag uit zijn ambt verzocht", publicatie van Van Vollenhoven.
ca. 1963 1 bandje
- 10** Brieven van Van Vollenhoven aan de minister van Buitenlandse Zaken.
1966-1969 1 omslag
- 11** "België gedurende de Eerste Wereldoorlog. Mijn interventies ten behoeve der verdrukke bevolking en het werk der Ministers-Protecteurs 1914-1918", publicatie van Van Vollenhoven. Drukwerk.
ca. 1967 1 bandje
- 12** Verklaring van Van Vollenhoven waarin publicatie uit de stukken in het dossier vóór het jaar 2000 wordt verboden.
1973 1 stuk
- 13** Notities van Van Vollenhoven inzake zijn geschil met het ministerie van Buitenlandse Zaken.
1974 en z.d. 1 omslag
- 14** Aantekeningen van Van Vollenhoven op enveloppen waar de stukken betreffende zijn geschil met het ministerie van Buitenlandse Zaken oorspronkelijk in waren geborgen.
z.d. 1 omslag
- 15** Verslag van Van Vollenhoven inzake zijn bemiddelingen tussen de Duitse soldaten- en arbeidersraad te Brussel en de Belgische autoriteiten in de laatste dagen van de Eerste Wereldoorlog.
Doorslag
z.d. 1 omslag
- 16** Afschriften van verklaringen en uittreksels van correspondentie van Van Vollenhoven inzake zijn conflict met het ministerie van Buitenlandse Zaken.
z.d. 1 omslag